

УДК 342.5;340.5

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ГЛАВИ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ РОЗВІДУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Владимир ПРОЩАСЬ,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
Інституту Служби зовнішньої розвідки України

АНОТАЦІЯ

У статті з позицій юридичної компаративістики шляхом порівняння законодавства провідних країн світу проаналізовано конституційно-правовий статус глави держави у сфері розвідувальної діяльності. Результатами дослідження встановлено, що є суттєві відмінності та розбіжності у визначенні повноважень президентів різних країн у питаннях загального керівництва діяльністю розвідувальних органів. Обґрунтовано, що положення конституцій та конституційних законів про президента мають бути орієнтиром для розробки законодавчих та підзаконних нормативних правових актів про діяльність зовнішньої розвідки. Робиться висновок, що наявність суттєвих відмінностей свідчить про відсутність загальних науково обґрунтованих методологічних підходів щодо визначення основних складників цього статусу, що правовий статус глави держави у цій специфічній сфері є категорією динамічною, мінливою та залежною від певних обставин. В умовах сьогодення, коли більшість країн намагається проводити активну зовнішньополітичну діяльність, слід очікувати подальшого зміцнення правового статусу глав держав провідних країн світу у сфері керівництва діяльністю зовнішньої розвідки.

Ключові слова: національна безпека, розвідувальні органи, розвідувальна діяльність, повноваження президента.

CONSTITUTIONAL AND LEGAL STATUS OF THE HEAD OF STATE IN THE FIELD OF INTELLIGENCE ACTIVITIES: A COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS

Volodymyr PROSHCHAEV,
PhD in Law, Docent, Assistant Professor of the Department of the Institute
of Foreign Intelligence Service of Ukraine

SUMMARY

The article analyzes the constitutional and legal status of the head of state in the sphere of intelligence activities from the standpoint of comparative legal comparisons by comparing the legislation of the leading countries of the world. The results of the study revealed that there are significant differences and differences in the definition of the powers of the presidents of different countries in matters of general management of the activities of intelligence agencies. It is substantiated that the provisions of the constitutions and constitutional laws on the president should be the guideline for the development of legislative and subordinate normative legal acts on the activities of foreign intelligence. It is concluded that the existence of significant differences indicates the absence of general scientifically based methodological approaches to the definition of the main components of this status, that the legal status of the head of state in this specific area is a dynamic, changing and dependent category. In the current situation, when most countries are trying to engage in active foreign policy activities, one should expect further strengthening of the legal status of heads of state of the leading countries in the field of management of external intelligence activities.

Key words: national security, intelligence agencies, intelligence activities, powers of the president.

Постановка проблеми. Порівнюючи законодавство провідних країн світу стосовно конституційно-правового статусу глави держави у сфері розвідувальної діяльності, можна виявити суттєві особливості в його повноваженнях щодо загального керівництва розвідувальними органами. Ці повноваження мають такі відмінності, що постає питання про відсутність загальних методологічних підходів для їх визначення як правових приписів у нормативно-правових актах про розвідку. Іншими словами, проблема полягає в тому, щоб уявити, хто із законодавців найбільш повно, правильно та змістовно відобразив правовий статус глави держави в цьому специфічному виді державної діяльності. Дослідження проблеми може допомогти співробітникам вітчизняних спеціальних служб у вирішенні завдань розвідувальної діяльності, а також може бути корисним для науковців-юристів, які працюють у сфері вдосконалення правової основи організації та діяльності розвідувальних органів. Таким чином, стаття має як практичний, так і певний науковий інтерес у галузі юридичної компаративістики.

Актуальність теми дослідження підтверджується тим, що питання конституційно-правового статусу глави держави у сфері розвідувальної діяльності ще не знайшло свого відображення як в юридичній науці, так і в практиці законотворення.

Стан дослідження. Щодо проблематики статті публікацій та видань немає. Окремі аспекти досліджувалися науковцями В.Г. Пилипчуком, М.О. Будаковим, В.М. Гіричем, М.Ю. Дундуковим, В.М. Редкоусом та ін., в яких із загальних засад здійснювався порівняльний аналіз дуже широкого спектра проблем правового регулювання розвідувальної діяльності за законодавством держав ЄС, Північної Америки, США та СНД. Але правовий статус глав держав розглядався між іншим.

Метою статті є виявлення особливостей в конституційно-правовому статусі глав держав різних країн у сфері розвідувальної діяльності, їх дослідження та розкриття, а завданнями – порівняльний аналіз правових норм, що визначають компетенцію, а також характеристика організаційних передумов, що спонукали законодавців окреслити

права глав держав саме у такій кількості та у такому змісті, які наявні зараз у чинному законодавстві.

Виклад основного матеріалу. Повноваження глави держави у сфері розвідувальної діяльності починаються з конституційних положень. Однією з перших країн, де розробка законодавчої бази діяльності розвідувальних органів почала спиратися на конституційні постулати, були США. Стаття 2 Конституції проголошувала президента верховним головнокомандувачем збройних сил США. У 1948 році Верховним Судом США остаточно було вирішено питання про правомірність використання цієї статті як конституційної основи розвідувальної діяльності. Було зазначено, що статус верховного головнокомандувача збройними силами є конституційною підставою для надання президенту права створювати розвідувальні органи як у мирний, так і у воєнний час [2, с. 208]. Майже через півстоліття схожі конституційні положення вже є в основних законах багатьох провідних країн світу (Білорусь, Казахстан, Молдова, Росія та ін.), що дає підстави у законодавстві визначати повноваження глави держави у сфері розвідувальної діяльності саме з позицій верховного головнокомандувача збройних сил, оскільки розвідувальні органи, як правило, належать до інших військових формувань.

Повне розкриття та реалізацію конституційно-правового статусу глави держави як головнокомандувача збройних сил, у тому числі і розвідувальних органів, як інших військових формувань, знаходимо в низці законодавчих актів про зовнішню розвідку. Так, найбільш повно правовий статус та конкретні повноваження стосовно загального керівництва та управління всіма розвідувальними органами (воєнною розвідкою, прикордонною розвідкою, Службою зовнішньої розвідки) сформульовано правовими приписами у Федеральному законі Російської Федерації «Про зовнішню розвідку» [4]. Треба зазначити, що в цьому Законі серед звичайних принципів, за якими здійснюється розвідувальна діяльність (законність, повага до прав та свобод людини і громадянина, поєднання гласних і негласних методів та засобів тощо), визначений і такий, як підконтрольність зовнішньої розвідки Президентові РФ та Федеральним Збором. Подібного принципу немає в законодавстві інших держав.

Згідно із Законом до повноважень Президента РФ належать такі:

- прийняття рішення про створення, реорганізацію та скасування органу зовнішньої розвідки у складі федерального органу виконавчої влади (наприклад, Головного управління у складі Міністерства оборони РФ) за поданням керівника відповідного федерального органу виконавчої влади;

- затвердження положення про орган зовнішньої розвідки;

- здійснення загального керівництва, яке реалізується через визначення завдань, напрямів та обсягів контролю і координації за діяльністю органів зовнішньої розвідки;

- прийняття в межах повноважень, визначених федеральними законами, рішень з питань, пов'язаних із зовнішньою розвідкою, зокрема й з питань доцільності укладення договорів міжвідомчого характеру між органами зовнішньої розвідки і розвідувальними та контррозвідувальними службами іноземних держав;

- призначення керівників органів зовнішньої розвідки;
- визначення порядку направлення до іноземних держав у межах установлених взаємн офіційних представників органів зовнішньої розвідки;

- визначення порядку взаємодії з федеральними органами виконавчої влади в питаннях, що стосуються сприяння останніми органам зовнішньої розвідки в здійсненні розвідувальної діяльності;

- видання нормативних правових актів щодо процедури прийняття рішення керівником органу зовнішньої розвідки або керівником федерального органу виконавчої влади, до структури якого входить орган зовнішньої розвідки, стосовно військовослужбовців, які досягли граничного віку перебування на військовій службі в розвідці, про укладення контракту, про термін нового контракту або про відмову в укладенні контракту;

- видання нормативних правових актів щодо державних цивільних службовців та працівників органів зовнішньої розвідки про встановлення особливих умов оплати праці, додаткових гарантій і заходів правової та соціальної підтримки;

- визначення порядку прийняття нормативних правових актів урядом, а також відповідними федеральними органами виконавчої влади стосовно державних цивільних службовців і працівників розвідки про встановлення їм особливих умов оплати праці, додаткових гарантій і заходів правової та соціальної підтримки;

- визначення порядку проведення заходів з метою забезпечення безпеки осіб, які надають (надавали) конфіденційне сприяння органам зовнішньої розвідки РФ, і членів їхніх сімей, а також проведення заходів щодо їх захисту;

- установлення порядку щодо соціального захисту осіб, які надають (надавали) конфіденційне сприяння органу зовнішньої розвідки і не є громадянами РФ.

Детально, але в меншому обсязі визначено повноваження глав держав у законодавстві про зовнішню розвідку Таджикистану, Узбекистану, України.

Законодавець Таджикистану визнав за необхідне розгорнути конституційне положення про повноваження глави держави як верховного головнокомандувача збройних сил у низці законодавчих актів, у тому числі й у Законі Республіки Таджикистан «Про воєнну розвідку Збройних Сил Республіки Таджикистан». Зокрема, до основних повноважень президента законодавчим актом віднесено таке: створення, реорганізація та ліквідація самостійного органу воєнної розвідки, органів воєнної розвідки у складі центральних органів виконавчої влади за поданням міністра оборони і керівників відповідних міністерств і відомств, затвердження положень про самостійний орган воєнної розвідки, а також про міністерство та відомство, до складу якого входить орган воєнної розвідки [5, ст. 10]. Крім того, у Законі є окрема стаття, в якій розкривається зміст загального керівництва з боку глави держави органами воєнної розвідки, а саме він має право на таке:

- визначати завдання розвідувальної діяльності;

- контролювати і координувати діяльність органів воєнної розвідки;

- приймати в межах повноважень, визначених законами Республіки Таджикистан, рішення з питань, пов'язаних з воєнною розвідкою, в тому числі з питань доцільності укладення договорів міжвідомчого характеру між органами воєнної розвідки держави і розвідувальних і контррозвідувальних служб іноземних держав;

- призначати керівника воєнної розвідки за поданням Міністра оборони Республіки Таджикистан [5, ст. 12].

Конституційне положення про повноваження глави держави як верховного головнокомандувача збройних сил розгорнуто в Законі Республіки Узбекистан «Про Службу державної безпеки Республіки Узбекистан», в якому зазначено, що Служба державної безпеки підпорядковується та підзвітна безпосередньо Президенту Республіки Узбекистан. Крім цього, президент має право на таке:

- призначати на посаду та звільняти з посади голову Служби державної безпеки та його заступників (Укази Президента Республіки Узбекистан про призначення та звільнення з посади голови Служби державної безпе-

ки затверджуються Сенатом Олій Мажліса Республіки Узбекистан);

- затверджувати склад колегії Служби державної безпеки;

- визначати персональний склад, основні завдання, повноваження та порядок організації діяльності Громадської ради при Службі державної безпеки [6].

В Україні, як і в РФ, розвідувальні органи належать до інших військових формувань, тому Президент України згідно із положеннями Конституції України також є для них Верховним Головнокомандувачем. Він призначає на посади та звільняє з посад вище керівництво розвідувальних органів [7, ст. 106].

На відміну від РФ, правовий статус та повний перелік повноважень Президента України стосовно зовнішньої розвідки визначено не в одному, а у двох Законах України – «Про розвідувальні органи України» [8] та «Про Службу зовнішньої розвідки України» [9]. Згідно з цими законами Президент України має право:

- утворювати, реорганізовувати та ліквідувати розвідувальні органи відповідно до його конституційних повноважень;

- здійснювати загальне керівництво розвідувальними органами відповідно до Конституції та законодавства України;

- затверджувати положення про відповідні розвідувальні органи, у яких визначаються необхідні умови для їх функціонування;

- призначати та звільняти з посади керівників розвідувальних органів за поданням керівників відповідних центральних органів виконавчої влади, до складу яких вони входять, безпосередньо призначати Голову Служби зовнішньої розвідки України;

- вимагати від керівників розвідувальних органів доведення до його відома у визначеному ним порядку інформацію про зовнішні загрози Україні;

- координувати діяльність розвідувальних органів через очолювану ним Раду Національної Безпеки і Оборони України (РНБОУ) та визначати порядок координації діяльності розвідувальних органів в особливий період;

- дозволяти розвідувальним органам у межах та обсягах, визначених ним, устанавлювати і підтримувати контакти зі спецслужбами іноземних держав, зокрема й на основі двосторонніх чи багатосторонніх міжнародних договорів України з дотриманням вимог законодавства України;

- визначати перелік органів виконавчої влади, що можуть залучатися до участі у виконанні програм розвідувальної діяльності або в заходах, які проводять розвідувальні органи;

- визначати особливості проходження військової служби в розвідувальних органах України;

- визначати порядок проходження військової служби та присвоювати військові звання особам, які мають спеціальні звання (класні чини) та яких спрямовують (приймають) для подальшого проходження військової служби до розвідувальних органів України;

- здійснювати контроль за діяльністю розвідувальних органів України в межах конституційних повноважень, зокрема й через керувану ним РНБОУ України;

- визначати порядок та строки надання главі держави доповідей і звітів керівниками розвідувальних органів.

Але є винятки. Так, незважаючи на те, що за Конституцією Республіки Молдова президент наділений статусом верховного головнокомандувача над збройними силами та іншими військовими формуваннями, в законодавстві про розвідку його роль щодо керівництва над діяльністю розвідувальними органами повністю відсутня [10]. Навіть у питаннях призначення директора Служби інформації і

безпеки (СІБ) він не має жодних повноважень. Згідно із чинним законом, Службу очолює директор, який призначається на посаду Парламентом за пропозицією не менш як десяти депутатів строком на п'ять років після узгодження з Комісією Парламенту з питань національної безпеки, оборони та громадського порядку. Звільнення з посади директора Служби здійснюється Парламентом за пропозицією не менш як однієї третини депутатів [10, ст. 13]. Але 25 червня цього року парламент в остаточному читанні ухвалив зміни до закону про СІБ. Кандидатуру на пост директора молдавської спецслужби тепер буде висувати виключно президент Молдови, а затверджувати її має парламентська більшість. Це свідчить про те, що Служба частково перейде під контроль президента Молдови і у нього з'явиться право контролювати діяльність СІБ з позиції глави Вищої Ради Безпеки. Приклад Молдови яскраво підтверджує також той факт, що в країнах, де президент має конституційний статус верховного головнокомандувача, він об'єктивно поступово законодавством про зовнішню розвідку буде наділятися компетенцією щодо її загального керівництва.

Суттєві особливості в конституційно-правовому статусі стосовно діяльності розвідувальних органів є у глави держави Литовської Республіки. Згідно з Конституцією, президент не є верховним головнокомандувачем, але він за згодою із Сеймом призначає та звільняє з посади керівника Департаменту державної безпеки, до складу якого входить зовнішня розвідка [11, ст. 84]. У Законі Литовської Республіки «Про розвідку» [12] жодного слова немає про повноваження президента. Діяльність розвідувальних служб координує Державна рада оборони, питання взаємодії та співробітництва вирішує міністр охорони краю і генеральний директор Департаменту державної безпеки [12, ст. 8]. Навіть питання контролю за діяльністю розвідувальних служб не входить до повноважень глави держави. І це незважаючи на те, що Литва є парламентською республікою з характерними рисами президентської республіки!

Оригінально визначений конституційно-правовий статус глави держави Республіки Білорусь. Згідно з Конституцією РБ, президент є головнокомандувачем збройних сил [13, ст. 84], у тому числі й суб'єктів зовнішньої розвідки, до складу яких належать розвідувальні служби (органи державної безпеки, збройні сили та прикордонні війська). Але це конституційне положення реалізується не в законодавстві, а в підзаконних актах. Отже, повноваження глави держави у сфері розвідувальної діяльності визначаються не законом, а Указом Президента РБ «Про питання зовнішньої розвідки» [14]. Таким чином, глава держави своїм указом наділяє себе повноваженнями у сфері розвідувальної діяльності. До своїх прав він відносить: загальне керівництво суб'єктами зовнішньої розвідки, отримання розвідувальної інформації як споживач та вирішення в індивідуальному порядку питань соціального захисту осіб, які надають (надавали) конфіденційне сприяння розвідувальним службам та які не є громадянами Республіки Білорусь.

Конституційно-правовий статус глави Республіки Казахстан у сфері розвідувальної діяльності відрізняється юридичною вивіренистю, послідовністю та відточеністю правових приписів. Згідно з Конституцією РК, Президент є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил та має право створювати, ліквідувати та реорганізовувати державні органи, які безпосередньо йому підпорядковані та підзвітні, призначає на посади та звільняє з посад їх керівників [15, ст. 44]. Це конституційне положення більш ретельно та розгорнуто визначено в Конституційному Законі РК «Про Президента Республіки Казахстан» у статті 8, яка має назву «Повноваження Президента Республіки в

галузі забезпечення обороноздатності та безпеки держави» [16]. На підставі положень Конституції та Конституційного Закону вичерпний та остаточний перелік повноважень Президента РК щодо діяльності розвідувальних органів визначено в Законі РК «Про зовнішню розвідку» [17]. У цьому Законі перелік повноважень надано у статті 7 під назвою «Повноваження Президента Республіки Казахстан у сфері зовнішньої розвідки». Президент має право:

- визначати основні напрями і пріоритети розвідувальної діяльності суб'єктів зовнішньої розвідки;
- утворювати, реорганізовувати та ліквідувати орган зовнішньої розвідки;
- доручати Адміністрації Президента і Уряду Республіки Казахстан розгляд питань з координації та взаємодії суб'єктів зовнішньої розвідки з іншими державними органами та вдосконалення розвідувальної діяльності;
- призначати на посаду та звільняти з посади керівника органу зовнішньої розвідки;
- затверджувати положення, а також структуру і загальну штатну чисельність органу зовнішньої розвідки за поданням його керівника;
- призначати на посаду та звільняти з посади заступників керівника органу зовнішньої розвідки за поданням його керівника;
- затверджувати перелік посад органу зовнішньої розвідки, що замінюються особами вищого офіцерського та начальницького складу;
- затверджувати перелік посад органу зовнішньої розвідки, за якими присвоюються військові звання;
- контролювати діяльність органу зовнішньої розвідки, призначати перевіряючі органи, визначати їх цілі, завдання та повноваження, встановлювати форми контролю та порядок його здійснення;
- у визначені ним порядку і терміни заслуховувати звіт керівника органу зовнішньої розвідки;
- здійснювати інші повноваження відповідно до Конституції та законів Республіки Казахстан.

Необхідно зазначити, що значну роль у регулюванні питань розвідувальної діяльності за останні кілька десятиліть почали відігравати підзаконні нормативні правові акти, які видаються главами держав. У США, наприклад, такими актами є виконавчі накази, директиви, меморандуми президента тощо [2, с. 219]. У країнах пострадянського простору поширилася така форма підзаконних нормативних правових актів, як видання указів президентом, що повністю відповідає наявним конституційним положенням. Вище вже згадувалося про Указ Президента Білорусі «Про питання зовнішньої розвідки». Таким же інформативним є Указ Президента Республіки Казахстан «Про заходи щодо зміцнення національної безпеки та подальшого вдосконалення розвідувальної діяльності» [18]. У цьому Указі Президент ухвалює таке: реорганізувати Службу зовнішньої розвідки Республіки Казахстан «Сирбар» шляхом приєднання до Комітету національної безпеки (КНБ) Республіки Казахстан; утворити відомство КНБ – Службу зовнішньої розвідки КНБ Республіки Казахстан; подати на затвердження Президенту Республіки Казахстан проект Положення про Службу тощо. В цьому ж сенсі дуже цікавим є Указ Президента Азербайджанської Республіки «Про створення Служби державної безпеки Азербайджанської Республіки та Служби зовнішньої розвідки Азербайджанської Республіки». Цим Указом скасовувалося Міністерство національної безпеки та на його базі створювалися дві нові структури – Служба державної безпеки та Служба зовнішньої розвідки.

Висновки. Конституційно-правовий статус глави держави у сфері розвідувальної діяльності законодавці різних держав визначають абсолютно по-різному. Наявність

характерних і яскраво виражених відмінностей у конституціях, законодавчих та підзаконних актах свідчить про відсутність загальних науково обґрунтованих методологічних підходів щодо визначення основних складників цього статусу. Безсумнівно, що відмінності можуть виникати через державний та політичний устрій, які наявні у державі, через зовнішньополітичний курс, якого дотримується держава. Справді, якщо країна проводить вагому політику на міжнародній арені, то її розвідувальні органи також проводять широкомасштабну розвідувальну діяльність задля підтримки такої політики. Цілком зрозуміло, що той, хто стоїть на чолі політики та розробляє її зовнішній курс, той і прагне взяти на себе особливі або додаткові повноваження щодо керівництва розвідкою. Отже, правовий статус глави держави у цій сфері є категорією динамічною та залежно від певних умов мінливою. Нині більшість країн намагаються проводити активну зовнішньополітичну діяльність, тому слід очікувати в майбутньому подальшого зміцнення правового статусу глав держав провідних країн світу у сфері керівництва діяльністю зовнішньої розвідки.

Список використаної літератури:

1. Пилипчук В.Г., Будаков М.О., Гірич В.М. Система організації управління і правового забезпечення діяльності спецслужб (досвід країн Європейського Союзу та Північної Америки): аналіт. доп. Київ : НІСД, 2012. 56 с.
2. Дундуков М.Ю. Разведка в государственном механизме США (историко-правовой аспект) : дис. на соискание ученой степени д-ра юрид. наук : 12.00.01. Москва, 2014. URL: <http://www.law.edu.ru/book/book.asp?bookID=1600713>.
3. Редкоус В.М. Правовое регулирование разведывательной деятельности по законодательству России и государств-участников СНГ: сравнительный анализ. *Право и государство: теория и практика*. 2008. № 1 (37). С. 64–70.
4. О внешней разведке : Федеральный Закон Российской Федерации от 10 января 1996 г. № 5-ФЗ. URL: http://svr.gov.ru/svr_today/doc02.htm.
5. О военной разведке Вооруженных Сил Республики Таджикистан : Закон Республики Таджикистан от 2 декабря 2002 г. № 78. URL: avesta.tj/wp-content/uploads/2016/07/voennoi_razvedke_vs_rt.docx.
6. О Службе государственной безопасности Республики Узбекистан : Закон Республики Узбекистан (принят Законодательной палатой 15 марта 2018 г., одобрен Сенатом 29 марта 2018 г.). URL: <http://lex.uz/ru/docs/3610937>.
7. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141.
8. Про розвідувальні органи України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, № 19, ст. 94.
9. Про Службу зовнішньої розвідки України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2006, № 8, ст. 94.
10. О Службе информации и безопасности Республики Молдова : Закон Республики Молдова от 23 декабря 1999 г. № 753. URL: <http://lex.justice.md/ru/311721/>.
11. Конституция Литовской Республики: принята на референдуме 25 октября 1992 г. URL: <http://www.parliament.am/library/sahmanadrutyunner2019/litva.pdf>.
12. О разведке : Закон Литовской Республики от 17 июля 2000 г. № VIII-1861. URL: https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAD/TAIS.243728/format/OO3_ODT/.
13. Конституция Республики Беларусь 1994 г. (с изменениями и дополнениями, принятыми на республиканских референдумах 24 ноября 1996 г. и 17 октября 2004 г.) URL: http://president.gov.by/ru/constitution_ru/.
14. О вопросах внешней разведки : Указ Президента Республики Беларусь от 25 марта 2003 г. № 116. URL: <http://kgb.by/ru/ukaz116/>.

15. Конституция Республики Казахстан: принята на республиканском референдуме 30 августа 1995 г.; с изменениями и дополнениями по состоянию на 23.03.2019 г. URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1005029.

16. О Президенте Республики Казахстан : Конституционный Закон Республики Казахстан от 26 декабря 1995 г. № 2733. URL: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=1181.

17. О внешней разведке : Закон Республики Казахстан от 22 мая 2010 г. № 277-IV ЗРК. URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=30726118.

18. О мерах по укреплению национальной безопасности и дальнейшему совершенствованию разведывательной деятельности : Указ Президента Республики Казахстан от 17 июня 2019 г. URL: http://www.akorda.kz/ru/legal_acts/decrees/o-merah-po-ukrepleniyu-nacionalnoi-bezopasnosti-i-dalneishemu-sovershenstvovaniyu-razvedyvatelnoi-deyatelnosti.

19. О создании Службы государственной безопасности Азербайджанской Республики и Службы внешней разведки Азербайджанской Республики : Указ Президента Азербайджанской Республики от 14 декабря 2015 г. №706. URL: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=84963.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Прошаєв Володимир Володимирович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри Інституту Служби зовнішньої розвідки України

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Proshchaiev Volodymyr Volodymyrovych – PhD in Law, Docent, Assistant Professor of the Department of the Institute of Foreign Intelligence Service of Ukraine

vladproshayev@i.ua

